

Rewarding Learning

General Certificate of Secondary Education
2024

Uimhir Lárionaid

--	--	--	--	--

Uimhir Iarrthóra

--	--	--	--	--

Eacnamaíocht Bhaile: Bia agus Cothú

Páipéar Scríofa

[G9521]

G9521

DÉARDAOIN 23 BEALTAINE, IARNÓIN

AM

2 uair an chloig.

TREOIR D'IARRTHÓIRÍ

Scríobh d'Uimhir Lárionaid agus d'Uimhir Iarrthóra sna spásanna chuige sin ag barr an leathanaigh seo.

Ní mór duit na ceisteanna a fhreagairt sna spásanna chuige sin.

Ná scríobh taobh amuigh den achar bhoscáilte ar gach leathanach ná ar leathanaigh bhána.

Comhlánaigh le dúch dubh amháin. **Ná scríobh le peann glóthaí.**

Freagair **gach ceann** den **dá cheist déag**.

EOLAS D'IARRTHÓIRÍ

Is é 120 an marc iomlán don pháipéar seo.

Léiríonn figiúirí idir lúibíní atá priontáilte ar thaobh na lámhe deise de leathanaigh na marcanna atá ag dul do gach ceist nó do gach cuid de cheist.

Measúnófar caighdeán na cumarsáide scríofa i gCeisteanna **10**, **11**, agus **12**.

Is roinn ilrogha é seo. Moltar duit gan níos mó ná 5 nóiméad a chaitheamh ar an roinn seo.

Léigh na ráitis seo a leanas agus cuir tic sa bhosca taobh le gach freagra ceart. Ná ticeáil [✓] ach **aon** bhosca **amháin** do gach ráiteas.

1 (a) Cé acu **aon cheann amháin** de na riochtaí seo a leanas a tharlaíonn mar gheall ar éadulaingt ar ghlútan?

A ainéime

B diaibéiteas

C galar cardashoithíoch

D galar céiliach

[1]

(b) Cé acu **aon cheann amháin** de na tairbhí seo a leanas a bhaineann le do chuid béilí a bhunú ar bhianna stáirsiúla?

A coisceann sé ainéime uireasa iarainn

B cuidíonn sé le meáchan a rialú de bharr go mothaíonn tú lán go béal ar feadh tamall níos faide

C cuidíonn sé le cnámha agus fiacla láidre a chruthú

D cruthaíonn sé fíochán tacaíochta sa chorp

[1]

(c) Cé acu **aon cheann amháin** de na bianna seo a leanas ar foinse mhaith vitimín C é?

A seadóg

B arán bán

C trosc

D sicín

[1]

(d) Cé acu **aon cheann amháin** de na céimeanna seo a leanas nach mbaineann le próiseáil thánaisteach na cruithneachta ina harán?

A meá agus tomhas

B slisniú

C bÁCáil

D friochadh

[1]

(e) Cé acu **aon cheann amháin** de na breiseáin bhia seo a leanas a úsáidtear le cur le seilfré?

A leasaithigh

B dathúcháin

C eiblitheoirí

D blasóirí

[1]

(f) Cé acu **aon cheann amháin** de na bianna seo a leanas nach foinse úr próitéine é?

A tófú

B soighe

C lintilí

D Quorn

[1]

[Tiontaigh an leathanach

2 (a) Ciorclaigh trí bhia ón liosta thíos a bhaineann leis an mhír “Déirí agus Roghanna eile” sa Phláta Dea-Choithaithe (*Eatwell Guide*).

Cáis Stilton	muiceoil	bainne coirce	cipíní aráin
uachtar singil	túna	puimcín	cóilis

[3]

(b) Mínigh an fheidhm atá le vitimín D san aiste bia.

[2]

(c) Pléigh na héifeachtaí a bhíonn ag uireasa cailciam ar an chorp.

[4]

3 (a) Sainaithin **dhá** bhia ar foinsí iad de na baictéir Salmonella is cúis le nimhiú bia.

1. _____ [1]

2. _____ [1]

(b) Míinigh cad é mar is féidir le nimhiú bia cur isteach ar an chorp.

[2]

(c) Pléigh dóigheanna le nimhiú bia Salmonella a sheachaint agus tú ag réiteach béilí sa bhaile.

[4]

[Tiontaigh an leathanach

4 Míneigh na bacainní seo a leanas ar bheith i do thomhaltóir éifeachtach agus tú ag siopadóireacht do bhia:

(i) Eolas

[2]

(ii) Acmhainní

[2]

5 (a) Ainmnigh **dhá** mhír d'fhaisnéis a chaithfidh a bheith ar lipéad bia de réir an dlí.

1. _____ [1]

2. _____ [1]

(b) Mínigh cad chuige a roghnaíonn déantóirí bia faisnéis a chur ar lipéid bhia go deonach.

_____ [3]

(c) Déan luacháil ar úsáid aipeanna siopadóireachta mar rogha siopadóireachta bia ag daoine fásta breacaosta.

_____ [6]

[Tiontaigh an leathanach

(d) Déan measúnú ar úsáid dreasachtaí airgid in ollmhargaí le tionchar a imirt ar rogha bia an tomhaltóra.

[6]

6 (a) Sainaithin trí bhia a fhástar.

1. _____ [1]

2. _____ [1]

3. _____ [1]

(b) Tabhair breac-chuntas ar an difear idir dianfheirmeoireacht agus feirmeoireacht orgánach.

_____ [3]

(c) Molann an Pláta Dea-Choithaithe (*Eatwell Guide*) dúinn 'níos lú feola a ithe atá dearg agus próiseáilte'. Mínigh cad é mar a chuidíonn an moladh seo leis an tsláinte.

_____ [4]

[Tiontaigh an leathanach

(d) Pléigh trí chothaitheach ba chóir a chur san áireamh agus tú ag pleanáil béilí do veigeán.

[6]

7 (a) Scríobh síos trí bhia ar foinsí saorshiúcraí iad.

1. _____ [1]

2. _____ [1]

3. _____ [1]

(b) Mínigh trí dhóigh le méid an sciar a rialú.

1. _____

_____ [2]

2. _____

_____ [2]

3. _____

_____ [2]

[Tiontaigh an leathanach

(c) Pléigh an tábhacht a bhaineann le béilí agus sneaiceanna a phleanáil roimh ré sula dtéann tú ag siopadóireacht do bhia.

[6]

8 (a) Míneadh cad é mar a thiocfadh le duine a iontógáil sreabhán a mhéadú.

[3]

[Tiontaigh an leathanach

(b) Scrúdaigh an tábhacht a bhaineann le hiontógáil dhóthanach sreabhán ag déagóir.

[6]

9 (a) Sainaithin an dá chineál snáithín atá le fáil i mbia.

1. _____ [1]

2. _____ [1]

(b) Pléigh an fheidhm atá le snáithín san aiste bia.

_____ [4]

[Tiontaigh an leathanach

Measúnófar caighdeán na cumarsáide scríofa agat sa cheist seo.

10 Déan anailís ar na tosca eitice agus timpeallachta atá ann do thomhaltóirí agus iad ag siopadóireacht do bhia.

[9]

[Tiontaigh an leathanach

14251.02

24G952117

Measúnófar caighdeán na cumarsáide scríofa agat sa cheist seo.

- 11 Luaigh agus cosain comhairle cothaithe a laghdódh riosca na hainéime uireasa iarainn.

14251.02

24G952118

Blank writing area with 10 horizontal lines.

[9]

[Tiontaigh an leathanach

Measúnófar caighdeán na cumarsáide scríofa agat sa cheist seo.

12 Pléigh an obair a dhéanann an Cleachtóir Sláinte Timpeallachta agus é ag cosaint tomhaltóirí maidir le sábháilteacht bia.

14251.02

24G952120

Lined writing area with 20 horizontal lines.

SEO DEIREADH AN SCRÚDPHÁIPÉIR

LEATHANACH BÁN
NÁ SCRÍOBH AR AN LEATHANACH SEO

14251.02

24G952122

LEATHANACH BÁN

NÁ SCRÍOBH AR AN LEATHANACH SEO

14251.02

24G952123

NÁ SCRÍOBH AR AN LEATHANACH SEO

Don Scrúdaitheoir amháin	
Uimhir Ceiste	Marcanna
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	

Marc Iomlán	
-------------	--

Uimhir Scrúdaitheora

Cuireadh isteach ar chead chun an t-ábhar cóipchirt uile a atáirgeadh.
I gcásanna áirithe is féidir nár éirigh le CCEA teagmháil a dhéanamh le húinéirí cóipchirt agus beidh sé sásta na hadmhálacha sin a fágadh ar lár a chur ina gceart amach anseo ach é a chur ar an eolas.

14251.02/2

24G952124